

Noví členové

Aleš Müller, Masarykovo nám. 19, 294 21 Bělá pod Bezdězem
Mgr. Ivana Strnadová, Kapitána Nálepky 2236, 440 01 Louny

Změny adresy

Svatava Kubešová, Poslušného 7, 628 00 Brno – Líšeň
Marcela Světlíková – nyní: Marcela Jaworská, Kapitána Stránského 1001/9, 198 00 Praha 9 –
Černý most; e-mail: Marcela.Jaworska@seznam.cz
Hana Havlicová – nyní: Hana Matějková, Slovanská 95, 326 00 Plzeň

Ke změně jména gratulujeme!!!

ODEŠLI

PAMÁTCE PANA ZDENĚKA PILOUSE (1912 – 2000)

Dne 23. prosince roku 2000, krátce po svých 88. narozeninách (5.11.1912 v Březových Horách u Příbrami) zemřel pan Zdeněk Pilous, jedna z nejvýraznějších postav české a slovenské bryologie vůbec. Jako by s odcházejícím Milénem symbolicky skončila i jedna etapa poznávání mechorostů.

V devadesátých letech se studiu mechorostů začalo věnovat nezvykle mnoho mladých studentů. Pro většinu z nich byl a zůstával Zdeněk Pilous jen legendou s pověstí nesmírně pracovitého člověka, který se mechy obklopil a jejich studiu zasvětil celý svůj život. Příležitosti k osobnímu setkání s ním byly velmi vzácné. Stále se objevovaly nové články nejen v Bryonoe, ale i v dalších botanických časopisech a skrze písemnou korespondenci pan Pilous s většinou svých kolegů stále komunikoval.

Co pro nás, mladou generaci, dnes Zdeněk Pilous znamená? Vlastně na něj vzpomínáme téměř na každém terénním výjezdu. Hostinné... kdykoli projíždíme při cestě do Krkonoš. „Sbírejte bohatě a čistě...“ kdykoli podlehneme touze sbírat a sbírat pro krásu mechů a bohatost naleziště.

Naše mechy. Ilustrovaný klíč k určování mechů československých (1948); Klíč k určování mechorostů ČSR spolu s J. Dudou (1960); Mechy rašelínkovité (1972) jako první díl Flóry ČSSR, série C. To jsou jen vrcholky ledovce, díla v Čechách dodnes nepřekonaná, doposud jediné existující souborné určovací pomůcky v českém jazyce. Znají je nejen všichni studenti bryologie, ale také většina českých a slovenských botaniků. Ačkoli nomenklatura se od doby vydání těchto knih vyvíjela mílovými kroky, stále zůstávají pro začátečníky nejdostupnějšími a základními díly. Dvoudílná flóra československých mechů byla připravena v rukopisu.

Mnoho dalších prací floristických i taxonomických vzniklo na základě bohatých terénních zkušeností zejména z většiny pohoří Slovenska, z Krkonoš a Brd. V odkazu najdeme také články popularizační v časopisech Naší přírodou a Chvilky v přírodě.

Postupné vydávání čtyř exsikátových sbírek umožnilo Z. Pilousovi udržování kontaktů se zahraničními bryology a pracovišti. V současnosti v Čechách však již není podobná sbírka vydávána. Pracnost tohoto počínu při technice, která byla před nástupem počítačů k dispozici, si málokdo dnes dovede představit. Na druhé straně, v dnešní době vnímáme také zvýšené riziko vysbírání vzácných druhů. Je dost možné, že tyto unikátní sbírky tak zůstanou posledními svého rozsahu u nás.

Rozsáhlý herbář. Několik desetiletí trvajícím výměnou herbářového materiálu shromáždil Z. Pilous velkou sbírkou mechů z celého světa. Po jejím zaevidování bude možné do této unikátní sbírky nahlédnout v herbáři Národního muzea v Praze. Sbírkou bude tvořit zhruba třetinu z celkového množství všech položek mechorostů. Knihy budou překonány, legenda vybledne, ale nashromážděný materiál bude v nové budově depozitářů Národního muzea reprezentovat celou jednu významnou kapitolu bryologického výzkumu ve střední Evropě.

Životopisné informace a bibliografie pana Zdeňka Pilouse jsou obsaženy v pracích: Váňa J., *Preslia* 44/4: 279-285 (1972), Duda J., *Preslia* 54/4: 281-282 (1982), Duda J., *Bryonora* 19: 19-20 (1997).

B. Buryová

MIROSLAV HOLUBÁŘ (1925 – 2001)

V loňském roce ztratila naše bryologická veřejnost dalšího kolegu, milého přítele a velmi skromného člověka ing. Miroslava Holubáře, který zemřel po delší nemoci 12.9.2001.

Miroslav Holubář se narodil 15.5.1925 v Olomouci, kde také vystudoval gymnázium a pak celý život pracoval v různých funkcích v řadách modré armády. Při zaměstnání vystudoval v 70. letech Vysokou železniční školu v Žilině. Botanika, zvláště bryologie, byla jeho velkým koníčkem již na gymnáziu. Zpočátku se zajímal hlavně o játrovky. Svě zálibě se aktivně věnoval do poloviny 60. let, pak už mu pro práci a rodinu na ni nezbyval čas. Mechorosty ale sbíral stále na výletech s rodinou nebo na dovolených, které směřovaly převážně do našich hor. Po odchodu do důchodu v r. 1985 se konečně k mechorostům mohl vrátit. V písemném kontaktu byl s J. Dudou, Z. Pilousem a V. Pospíšilem. Zapojil se do akcí bryologicko-lichenologické sekce a sbíral hlavně v okolí Olomouce a také v Jeseníkách. Tehdy jsme ho konečně poznali i my mladší a to byl základ další následné několikaleté spolupráce. Uskutečnili jsme řadu společných exkurzí, dlouhé hodiny diskutovali o dalších plánech i o zajímavých nálezech, kterými nás překvapoval (např. *Hookeria lucens*, *Distichium inclinatum*). Zaměřil se hlavně na bryofloru v okolí Olomouce, kde bydlel, a taky na okolí Oskavy a Ostružné, kde trávil chvíle se svou rodinou. Sepsal dokonce i hodnocení bryoflory těchto území se seznamem druhů, které zde našel. Miroslav Holubář neměl ambice publikovat, proto všechny tyto práce jsou jen v podobě rukopisných poznámek. Vše dělal pro svou radost a měl ji zejména tehdy, když viděl, že jeho nálezy někomu pomohly. Naprosto nezištně dával k dispozici své položky. Byl velmi skromným a citlivým člověkem, který sám o sobě moc nemluvil. Tak jsme se například až nyní dověděli o jeho kreslířském talentu. Nikdy se nepochlubil několika desítkami svých perokreseb mechů. Sběry Miroslava Holubáře budou uloženy v herbáři Vlastivědného muzea v Šumperku (SUM).

Z. Hradílek a M. Zmrhalová

HOWARD ALVIN CRUM (1922 – 2002)

Necelých čtvrt roku chybělo k tomu, aby bryologové mohli oslavovat osmdesátiny jedné z legend americké bryologie. Osud je však neúprosný a H. Crum umírá na rozdíl od svého učitele ještě před osmdesátkou dne 30. 4. 2002; 80 let by se dožil 14. 7. 2002.

H. Crum zakončil svá léta studií na univerzitě státu Michigan v Ann Arbor, kde se začal věnovat bryologii pod vedením tehdy zde působícího profesora W.C. Steerea. Za ním odchází potom na Stanford University, aby po následném krátkém působení ještě na univerzitě v Louisville a na Duke University zakončil na delší dobu v Národním kanadském muzeu v Ottawě. Osířelý bryologický program na jeho mateřské univerzitě po odchodu profesora Steerea (v Americe je zvykem, že zaměření univerzity určuje obvykle profesor oboru) se pokouší vzkřísit až R.M. Schuster, který zde rok jako profesor působí, avšak vzápětí odchází na univerzitu státu

Massachusetts. Tím se otevřel prostor pro návrat H. Cruma na jeho mateřskou univerzitu; ten se v r. 1965 vrací z Kanady zpět do Ann Arboru zprvu na pozici kurátora a vzápětí se stává profesorem botaniky, po určitou dobu katedru i vede. Univerzita státu Michigan se postupně stává vzhledem k jeho působení zde když ne nejvýznamnější, tak minimálně jednou z nejvýznamnějších amerických univerzit vychovávající bryology. K žákům profesora Cruma patří např. D.H. Vitt, W.R. Buck, A.J. Fife nebo J. Shaw. Profesor Crum patřil k věhlasným pedagogům, nicméně jeho láskou byly kurzy nikoliv v kampu univerzity, ale na terénní stanici univerzity v oblasti lesů a hlavně rašeliníšť; tam se cítil doma, tam vedl většinu bryologických a lichenologických kurzů. Ostatně toto jej motivovalo i k jeho studiím věnovaným zprvu severoamerickým, v poslední době však spíše jihoamerickým rašeliníkům.

Publikační činnost H. Cruma je velmi rozsáhlá, sám patřil k nejlepším znalcům mechové flóry Severní Ameriky včetně Mexika (málo je známo o tom, že díky němu se podařilo dokončit projekt bryoflory Mexika, na kterém prakticky celý svůj život pracoval profesor A. J. Sharp z Univerity of Tennessee). I výčet jeho knižních publikací je rozsáhlý. Nelze opomenout jeho klasickou studii „Mosses of Great Lakes Forest“ (1976), dvousvazkovou „Mosses of Eastern North America“ (1981, spolu s L. E. Andersonem), zpracování „Sphagnopsida: Sphagnaceae“ pro Flora of North America (1984), „A Focus on Peatbogs and Peat Mosses“ (1988), „Liverworts and Hornworts of Southern Michigan“ (1991) a konečně učebnici „Structural Diversity of Bryophytes“ (2001).

Profesor Crum patřil k bryologům, kteří nevyhledávali společenská setkání, jeho jméno nenalezneme na soupisech účastníků mezinárodních konferencí (snad mimo území Spojených států). Svým přínosem k poznání mechů, zvláště rašeliníků Ameriky a k výchově mladé generace bryologů se však vždy bude řadit na čelné místo mezi významné osobnosti na poli celosvětové bryologie.

J. Váňa

ELISABETH TSCHERMAK-WOESS (1917 – 2001)

Dne 26. dubna 2001 zemřela významná rakouská lichenoložka, algoložka a cytoložka. Znojemská rodačka, absolventka vídeňské university, žačka L. Geitlera a pozdější profesorka se v lichenologii zaměřila na studium lišejníkových řas. Významně přispěla k poznání lišejníkových fyklobiontů a mnoho zástupců popsala. Stále byla odborně činná bez ohledu na vysoký věk, s nadšením se účastnila konferencí a symposií, její publikační šedesátileté období bylo velmi bohaté a poslední práce ještě zůstala rozpracována. Díky velmi přátelské povaze, entuziasmu a lásce k vědě i vztahu k mladé generaci zůstává nezapomenutelnou postavou.

jl

R E C E N Z E

Scholz P. (2001): Katalog der Flechten und flechtenbewohnenden Pilze Deutschlands. – Schriftenr. Vegetationskunde 31: 3-298.

Hafellner J. et Türk R. (2000): Die lichenisierten Pilze Österreichs – eine Checkliste der bisher nachgewiesenen Arten mit Verbreitungsangaben. – Stapfia 76: 3-167.

Důraz kladený v poslední době na diversitu vynucuje potřebu a zároveň stimuluje tvorbu syntetických prací různého typu. V závislosti na úrovni výzkumu, prozkoumanosti území, tradici